

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

SCLOVENECE

Ček račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563; Zagreb št. 39.011; Praga-Duna j 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Ž nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Morala v gospodarstvu II.

V svojem zadnjem članku smo na široko orisali predmet 26. socialnega tedna, ki se je vršil te dni v Mühlhouse v Franciji. Ako danes več kot sicer govorimo in pišemo o krizi, ki je zajela vse naše gospodarsko življenje in ki pretresa temelje naše družabnega reda, potem mora ta pojav imeti svoje vzroke, ki so globlji kakor pa že tolikanj navedeni nered, ki da je nasel in razmerju med proizvodnjo in med uporabo blaga. Ako danes ugotovljamo, da se v različnih oblikah vrši velikanska ofenziva proti redu, kateremu smo dali ime kapitalističnega, ofenziva, ki se predvsem izraža v vedno večjem poudarjanju človeka in njegovih pravic, človeštva kot takega in njegovih naravnih pravic, v več ali manj surovem življenjskem boju, potem morajo za to obstojati globlji vzroki, kakor pa se navadno zanikanje, da je ta red odkretel in da se mora radi neuspehov nadomestiti z drugim, ki bo šteli človeka in človeško kolektiviteto in ki bo človeka postavil za merilo v vseh vprašanih pridobivanja. Boljševizem, komunizem, socializem, fašizem, nacionalizacije in socializacije, to so samo stopnje v tej vseobčiji nevoilji, ki se dviga proti sodobnemu družabnemu redu z očitkom, da je vrednota človeka podredila vrednoti denarja. Zakaj? Na ta veliki zakaj se bo moral dati odgovor, dokler je še čas. Naš družabni red ni moralno slab ab origina — od začetka. Tudi on je bil reakcija proti krivicam, katerih se je človeštvo hotelo otresti pred kakimi 150 leti. Prinesel je človeštvo veliko svetlinjo, ki se imenuje svoboda. Ako je danes neporabljena in če se bo moral spremeniti v novega, bodisi pod elementarno silo užaljane ljudske volje, bodisi pod pritiskom pravočasnih in pametnih reform, potem je gotovo zapadel zablodam, katere bomo morali mi, ki nismo za nasilne rešitve, poskusi in popraviti.

V pravem spoznavanju te temeljne resnice so se učenjaki socialnega tedna v Franciji spravili na to vprašanje in so odgovorili, da je sodobni gospodarski in seveda tudi družabni red zaničevanja vreden, da ga v sedanji splošni obliki, ki je docela poganska, noben kristjan ne more zagovarjati. Rekli so pa tudi dalje, da je dozorel radi tega, ker je izgubil svojo dušo, ki je njegov obstoj upravičevala in njegov razvoj kontrolirala. »Duša« našega kakor vsakega drugega družabnega reda pa je brezpopojno priznanje etičnih zakonov ali kršćanske morale. Ker je naš red zgubil vsako moralo, so padle vse meje pohlepni gonji za denarjem in so se odprla pota za vsakovrstna izkoriščevanja. Ker je naš red izgubil moralo, je mogel obveljati princip o močnejšem, kateremu se mora podrediti slabjši; ker je izgubila morala, se je zdelo popolnoma prav, če se človek, ki je živo bitje, vrednoti enako kakor denar, ki je mrtvo blago. Ker se je iz našega družabnega pojmovanja izločila morala, je bilo mogoče izkoriščevati delavca in mu odmerjati pravice po ključu večje ali manjše produkcije. Ker ni več morale v našem redu, se je mogla naselesti goljufija in varanje v malem in v velikem. Šele ko je bila iztrebljena sankcija vesti, so se mogli razpahniti vsi slabši nagoni v človeku, ki pa so si znali dati vsaj na zunaj krinko upravičenosti.

Ko si danes izprašujemo vest in iščemo novih potov, bomo v prvi vrsti morali poseči na to polje in skušati vrniti gospodarskemu in družabnemu življenju njegovo dušo, to je življenje dajajoče smernice kršćanske etike ali morale. Kajti, četudi bi sledili — in v razdobju bodočih stoletij bodo brez dvoma tudi sledili — drugi družabni sistemi, vsak je obsojen že od začetka, če si ne bo znal dati etičnega regulativa, ki ga bo šteli pred zablodami.

Francoski socialni teden je poveril nalogo »preporočenega našega reda organizacijam in sicer korporacijam, kot jih imenuje, ali kakor bi jih imenovali mi, stanovskim organizacijam. Stanovska strokovna organizacija naj bi bila temelj. Državi pa pripada velikanska naloga, da čuva nad delovanjem in vršenjem vseh teh strokovnih in stanovskih organizacij, med katerimi lahko nastanejo interesni spori, predvsem pa da zna pravilno odmeriti delokrog vsaki korporaciji, da jih nadomesti, kjer bi odpovedale, da popravi, če so kaj zakrivila in da koordinira njihovo delovanje, njihove pravice in interese. Francoski socialni teden je torej podčrtal potrebo korporativne države, ki pa si ne sme prisvajati pravice, da korporacije poniža v izvršilne organe svoje vsemogočne volje. Formula o korporativni državi ni več najmodernejša, tola za se ima to dobro, da res nudi vse možnosti, da se posamezni stanovi znova prepojijo s kršćanskimi načeli morale.

Poleg stanovskih organizacij, ki naj predstavljajo ogrodje, pa priporoča socialni teden v svojih resolucijah sistematično vzgojo, ki naj bo vsebinska reformnega pokreta. Način, kot se danes prebna katekizem ali morala na višjih šolah, je prespešen in ko človek stoji v življenje, ne ve kam z načeli, ki jih je dobil s seboj na pot. Nauk mora biti konkreten in mora odgovarjati toku časa. Konkreten, ker so človeška udeleževanja tako tiščero različna, moderen, ker je razvoj v naši dobi tako silovito hitel, da se položaji lahko spreminjajo od dne do dne. Vzgoja mora predvsem vzeti v roke izobrazbo človeške volje. Volja ustvarja čednost in samo v vsakdanjem delu uvrščene družabne in gospodarske čednosti bodo v stanju zoperstavljati se razjedajočemu račun brezvestnosti in moralne neodgovornosti, ki tako bistveno označuje naš red.

Kršćanske elite, ki bodo izšle iz stanovskih organizacij, ki bodo prinesle s seboj v življenje jasna in razumno spoznana načela in ki so si zgradile nerazrušljive čednosti, bodo morale v prvi vrsti vplivati na svoj okoliš. Kršćanski strokovni de-

Evropski kartel

Reševanje Nemčije po plebiscitu olajšano - Pred važnimi sestanki v Berlinu

Pariz, 12. avg. ž. »Journal« poroča, da bo Lavalov in Briandov poset v Nemčiji imel mnogo večji značaj, kot se je prvotno mislilo. Gre za evropski kartel, ki bi ga tvorile štiri veselite: Francija, Nemčija, Italija in Velika Britanija. V tem kartelu se bodo omenjene štiri države obvezale, da za določen čas ne bodo ukrenile nobenih važnih korakov, niti v notranji niti v zunanji politiki, brez predhodnega medsebojnega sporazuma. To bi bil tako zvan politični moratorij. Misel za kartel je vznikla v ameriško-britanskih razgovorih, Laval pa je dal konkretno obliko.

Basel, 12. avg. tg. Skupna seja odbora finančnih strokovnjakov in zastopnikov raznih odborov za moratorij, ki je bila sklicana v Basel, se more vršiti šele prihodnji četrtek. Med Nemčijo, Ameriko, Anglijo in Francijo, oziroma med njihovimi bankirji, je prišlo do načelnega dogovora o podaljšanju kratkoročnih nemških kreditov. Sporazumevanje z manjšimi državami je nekoliko težje, vendar hočejo v Baslu poskusiti, doseči med zainteresiranimi strankami splošen dogovor o podaljšanju kratkoročnih kreditov, o obrestni ceni in gotovih garancijah. Odbor finančnih strokovnjakov polaga glavno važnost na to, da se to vprašanje reši po možnosti že v petek, da se bo mogel zato potem baviti s kreditnimi potrebami Nemčije in z njeno vlogo ter potem staviti na londonski konferenciji svoje tozadevne predloge. Do sedaj se še ni sklenilo, da baselski finančni odbor odpotuje

v Berlin, kar se je nameravalo prihodnji teden. Mogoče je, da se bo izvršilo to potovanje šele pozneje in da bo navedeni odbor po predložitvi svojega prvega poročila prekinil svoje delo za gotov čas.

Pariz, 12. avg. tg. Kakor poroča »Journal« od svojega berlinskega dopisnika, ima berlinsko potovanje francoskih ministrov namen, doseči politični kartel med Nemčijo, Francijo, Anglijo in Italijo. Dr. Brüning in dr. Curtius sta v polnem sporazumu s Hindenburgom odločena, dovesti nemško-francoske razgovore do čim širših rezultatov. Obisk francoskih ministrov v Berlinu bo torej pomenil mnogo več kakor diplomatski obisk iz vljudnosti. Ne bodo govorili samo o finančnih in gospodarskih vprašanih ter o problemu razorožitve, temveč se bodo predvsem prizadevali, proučiti v glavnem možnosti o političnem sporazumu. Gotovi vplivni diplomatski krogi zato mislijo na to, da se predlaga »akord štirih« med Nemčijo, Francijo, Anglijo in Italijo, ki v zvezi z ameriški in angleškimi predlogi o političnem moratoriju določa, da se v gotovem času nobena država spopodnica ne sme spuščati v kakršnokoli iniciativo na gospodarskem ali političnem polju, ne da bi prej o tem obvestila spopodnico.

V teh pogodbah seveda ne sme biti nobene zahteve, da se države odrekajo kakršnihkoli pravic iz versailleske mirovne pogodbe ali iz pakta Zveze

narodov. Obenem poroča »Journal«, da bodo francoski ministri potevali v Berlin najbrž v času od 28. do 31. avgusta.

Briand demisioniral?

Pariz, 12. avg. Včeraj zvečer ob pozni uri se je začela raznašati vest, da je minister za zunanje zadeve Briand prosil predsednika kabineta Lavala, da sprejme njegovo demisijo, čeprav se njegovo zdravje ni poslabšalo, kakor je ta in oni trdil. Res je, da dolgi počitek, ki ga potrebuje Briand, v sedanjem trenutku intenzivnega dela na mednarodnem polju sili predsednika vlade Lavala, da opravlja posle dveh ministrstev, notranjih in zunanjih del. Da bi Lavala razbremenil, Briand vztarja na svoji demisiji. Ostal bi pa šef francoske delegacije pri Zvezi narodov. Te govornice niso brez podlage in se bo sprememba izvršila v kratkem. Govori se, da bo ministrstvo za zunanje zadeve sprejel Laval.

Kda gre Laval v Berlin

Pariz, 12. avgusta. AA. Agencija Havas je izdala uradni komunike, v katerem pravi, da predsednik Laval in minister za zunanje zadeve Briand ne bosta odpotovala v Berlin pred zasedanjem Društva narodov. O priliki zasedanja Sveta Društva narodov bodo imeli francoski državniki priliko, da že v Zenevi razpravljajo o vprašanih, ki jih mislijo reševati v Berlinu.

Boljševiška agitacija na Balkanu

Odločen nastop grške vlade — Atene in Solun, komunistični centrali

Atene, 12. avg. Grška vlada je po daljši razpravi o položaju, ki ga je v zadnjem času ustvarila boljševiška propaganda v državi, sklenila razpustiti vsa sportska in kulturna društva, ki so prešla sčasoma v območje komunizma. Vlada se je ob enem bavila z vprašanjem, ali bi ne kazalo iz previdnosti zapre komuniste odpeljati iz sedanjih ječ na otok Itako. Ne izključuje se namreč možnost, da bi komunisti navallli na ječe in hoteli s silo opustiti svoje tovariše.

Vlada se z vsemi silami trudi, da bi zajezila komunistično propagando, toda pri tem mora deliti svoje moči, ker v zadnjem času tudi rojalisti razvijajo med narodom živahno agitacijo. Posebno močna komunistična središča se nahajajo v Atenah in v Solunu, odkoder komunisti s pomočjo boljševiških emisarjev vodijo vso propagando na Balkanu. Sovjetski odposlanci namreč smatrajo poleg

Grčije tudi Bolgarijo za njihovo, ki bi se dala plodno no razorati. Računali so predvsem na spremembo vlade po zadnjih volitvah, misleč, da bo Malinova vlada s prenelgnim nastopom proti pristašem Cankova in njegovih prijateljev izzvala nemir in deželi, ki bi jih potem boljševiki lahko sprotno izrabili. Boljševiški agitatorji so se v tem računem zmotili, ker je Malinov pustil v državni birokraciji prejšnje uradništvo, ki ima že nekaj izkustev za seboj, na svojem mestu. Zato so moskovski emisarji izzvali zadnje stavke v industrijskih središčih, kakor so Varna in Sliven.

Tudi v bližnji Rumuniji je komunistična propaganda v zadnjem času silno živahna. Položaj vlade profesorja Jorge, ki razpolaga samo z osmimi glasovi večine, je namreč silno šibak in vlada ne more uspešno nastopiti proti boljševiškim agitatorjem, ki rujejo pod zemljo.

Nepopisna tragedija na Kitajskem

Število žrtvev strašne povodnji se sploh ne da ugotoviti

Sanghaj, 12. avg. Vse trpljenje, ki so ga morali pretrpeti Kitajci med dolgo državljansko vojno, zbledi pred tragedijo, ki so jo povzročile žrtve strašnih povodnji tekem enega meseca.

V dolini reke Jangeckijang, kjer je izvrstno stanje posevkov vzbujalo upanje na bogato žetev, so vode v par dneh popolnoma pokrile vse ozemlje v obsegu 18.000 kvadratnih milj. Prav v teh krajih, ki predstavljajo najbolj plodovito pokrajino Kitajca, so povodnji povzročile glad 23 milijonov oseb. Celotno letoletje ne pomnijo podobne povodnji in število njenih žrtvev se sploh ne da ugotoviti. Treba je pomisliti, da so bile preplavaljene cele vasi in da je prebivalstvo utrpelo, preden je sploh moglo misliti na kakšno rešitev. Položaj tistih, ki so se rešili, je pa še hušji, ker nimajo ne stanovanja ne živeža in pomira od epidemij po deset tisoč oseb vsak dan.

Iz Pekinga prihajajo vesti, da so poplave razdejale tudi naseljena v provinci Čili, kjer znaša škoda na žetvi okoli 600 milijonov dinarjev v naši valutni. Tudi v Čiliju preti glad najmanj 1 milijonu prebivalstva.

Spričo ogromne škode, ki so jo povzročile poplave, in pa uničene žetve je neizogibno, da bo, še preden pride zima, skoraj na vsem Kitajskem zavladala strahovita druzina.

Mir oznanjujeto — za vojno se pa pripravljajo...

London, 12. avg. Tukaj so zelo vznejevoljeni zaradi izjav vodilnih oseb mornariškega ministristva USA, ki naglašajo, da se mora pomorska moč Združenih držav severne Amerike ohraniti na maksimalni stopnji v okviru brodogovornega sporazuma z Anglijo in Japonom.

lavci, kršćanski inženjerji, kršćanski podjetniki, kršćanski bankirji so poklicani, da brezobzirno in brez strahu, brez grdega oportunitizma vršijo svoj krepostni vpliv na stanovsko okolico, kateri pripadajo. Cestokrat je treba zato naravnost heroizma. Zakaj bi ga kršćanski možje ne bili zmogli? Enkrat se bo treba odločiti za brezkompromisno izpeljavo naukov papeževe enciklike. Naj storijo prve korake kršćanska podjetja, kršćanske organizacije! Ne vemo, če se bo ideal francoskega socialnega tedna o korporativni državi kdaj uresničil, ampak to vemo, da kjerkoli in kadarkoli se bo ugibalo o socialni krizi in njeni rešitvi, vedno se bo moral postaviti ta poglobljeni postulat, da je treba vrniti družabnemu redu spoštovanje etičnega zakonika.

Angleži kaj takega seveda ne slišijo radi, ker je Anglija v tem slučaju kajpada prisiljena, da ohrani svojo pomorjano na enaki stopnji z ameriško, namesto da bi jo po možnosti zmanjševala.

Angleški tisk se sprašuje, kako je mogoče izjave ameriških mornariških krogov spraviti v sklad z intenzivno propagando USA za mir in za razorožitev pa z gospodarskim položajem Združenih držav, ki izkazujejo 161 milijonov funtov sterlingov proračunskega deficita, 6 milijonov brezposelnih in splošno gospodarsko depresijo?

Krogi ameriškega mornariškega ministristva namreč izjavljajo, da mora USA imeti v mejah brodogovornega sporazuma maksimalno število brodogovornih vojnih edinie in steer 18 velikih križark z 201 mm kal. topovi in 143.000 ton lahkih križark s 151 mm kal. topovi. Angleži pripominjajo k temu, da je Amerika pred dvema letoma izjavila, da ji graditev lahkih križark sploh ne bo več potrebna. Mornariški krogi USA pa naznanjajo tudi, da bodo zelo povišali tudi število hidroplanov in da se pripravljajo tudi načrti mobilizacije industrije za slučaj vojne.

Medtem pa ameriški državniki in ameriški listi še nadalje pozivljajo z največjo vneto Evropo, naj se čimprej razoroži v korist miru...

Shanghai, 12. avg. Z Poplave v Čini so vedno večje. To je največja elementarna katastrofa v Čini in na svetu sploh in pomeni pravi potop zemlje. Reka Jangeckijang je razdrta oreko 4 milione hiš. Škoda se ceni na preko 15 milj. funtsterlingov. — Preko 20 milijonov oseb je ostalo brez strehe. V samem Hankauu je utonilo večeraj nadaljnjih 10 tisoč oseb. Na Glavnem trgu Hankaua je polno mrtvih. Po rekah plavajo ljudje in živina.

London, 12. avg. tg. Kakor se poroča iz Sanghaja, je poplava na ozemlju ogromne reke Jangeckijanga dosegla pri Hankovu višino, kakršne že ni bilo 60 let. Škoda, ki jo je povzročila poplava, se ceni na 200 milijonov dolarjev. Povodenj je uničila domovanja 4 milijonov ljudi. Jesenski pridełki so popolnoma uničeni. Računa se s tem, da bo moralo preteči mnogo mesecev, dokler se poplavljenega pokrajine ne bodo zopet posušile.

Novi Sad, 12. avg. ž. Privatni kapital v Vojvodini se bo najbrže združil v močan konzorcij, ki si je vzel za nalogo, da zgradi nov velik kanal med Donavo in Tisom. Kanal bo vodil od Sente preko Subotice do donavske obale in bo ogromnega gospodarskega pomena za vse tamkajšnje kraje.

Polovična vožnja za Groblje

Prometno ministristvo je odobrilo polovično vožnjo za prosvetni dan v Grobljah, ki se vrši od 14. do 15. t. m. Vožnja je odobrena za Dravsko banovino.

Iz socialne politike

Belgrad, 12. avgusta. AA. S sklepom ministra za socialno politiko in narodno zdravje je postavljen za uradniškega pripravnika pri izseljenem komisaratu v Bruslju Marko Kranjc, dozdaj honorarni uradnik pri istem komisaratu in je sprejeta ostavka na državno službo sekundarnega zdravnika občje državne bolnišnice v Ljubljani, dr. T. Furlana, ter sekundarnega zdravnika drž. bolnice za ženske bolezni dr. Franca Fuca.

Državni vpokojenci

Belgrad, 12. avgusta. AA. Dogodilo se je, da so državni vpokojenci po krivem razumevanju zakonskih predpisov, ki uralnavajo osebne in rodbinske draginske doklade, prešli iz državne blagajne več, kakor jim je po zakonu šlo. Pozneje se jim je ta preveč izplačani znesek odtrgal potom administrativne prepovedi izplačila njihove pokojnine in doklad, zaradi česar so ti vpokojenci prišli v stiske, ker jim je za življenje ostalo manj kakor polovica pokojnine. Glede na to in da se vpokojencem olajša njihovo gnotno stanje, je finančni minister s soglasjem predsednika ministrskega sveta odredil, da se sme za povračilo pogrešno nakazane vsote na račun osebnih in rodbinskih draginskih doklad odtrgati 10 odstotkov pokojnine in osebnih draginskih doklad, ne glede na višino pogrešno preveč nakazane vsote, to pa samo v onih primerih, kjer se je pogrešno izplačilo pokojnine izvršilo brez krivde vpokojenca; 2. da se administracijske perповedi nakazila pokojnine v omejenih primerih redigirajo in odtegljaji zreducirajo na 10 odstotkov pokojnine in osebnih draginskih doklad.

Iz Spanske republike

Madrid, 12. avgusta. AA. Po vesteh iz Barcelone so nameščenci tamošnje tovarne za kavčuk stopili v stavko. Z druge strani je dospela vest iz Saragose, ki se je davi razširila po Madridu, da so brezposelni delavci poslali delodajalcem ultimatum, naj jim dajo v toku 24 ur dela. Na seji, ki so jo ob tej priliki imeli predstavniki delodajalcev, je bilo sklenjeno, da se ne vodi nobenega računa o pretajnih brezposelnih delavce. Vodje brezposelnih delavcev pa so izdali objavo, ki so jo poslali oblastem in delodajalcem in kjer pravijo, da bodo delavci s silo vdrli v tovarne in delavnice, če njihova zahteva ne bo sprejeta. Guverner je nato obvestil javnost, da je podvel vse potrebne ukrepe za ohranitev miru in da prepriči vsako eventualnost.

Angleži prodirajo v Albanijo

London, 12. avg. Britski poslanik v Tirani je podpisal trgovinsko in moreplovno pogodbo med Anglijo in Albanijo. Za Albanijo je podpisal albanski minister za zunanje zadeve. Čimprej se bo otvorila v Tirani Anglo-albanska banka z namenom, da pospešuje trgovinsko penetracijo Anglije v Albanijo. Banka bo imela svoje podružnice tudi po manjših centrih Albanije.

„Nautilus“

Oslo, 12. avg. Semkaj so dospete vesti, da podmornica »Nautilus«, ki je 10. avgusta ob 18.30 odpula iz Tromsø v smeri proti Svalbardskim otokom, nekoliko milj daleč od Tromsø plove prepučena valovom. Kmalu po odhodu so se namreč pokvarili motorji, ki so bili popravljeni v Londonu, vdržali pa zopet v Bergenu, tako da je ladja prepučena valovom. Posadka je delala vso noč, da defekt popravi, pa se ji dozdaj ni posrečilo.

Dunajska vremenska napoved: Precej jasno vreme z višjo temperaturo.

Bistvo grško-bolgarskega spora

Grška vlada noče plačati odškodnine za posestva bolgarskih emigrantov, katere si je osvojila

Sofija, 12. avgusta 1931.

Balkansko in tudi zapadno časopisje se že dalje časa peča z vprašanjem grško-bolgarskega razmerja, ki je postalo precej napeto, odkar je grška vlada odpravila, da se noče držati določil pogodbe, ki je znana pod imenom Kafandaris-Mollov. Ta nespornost mora udariti še bolj v oči, ker je izbruhnil ravno v trenutku, ko se v Carigradu pripravljajo druga balkanska konferenca z namenom, da se ustanovi zveza balkanskih narodov. Ko je grška vlada odklonila izplačevanje v pogodbi določene odškodnine za bolgarske emigrante iz Makedonije, je bolgarska vlada takoj vložila protest, tako, da smo upravičeni govoriti o napetosti med obema državama.

Bivši finančni minister Mollov, ki je pogodbo sklepal in je za njeno besedilo tudi odgovoren, je sled nastali težavi podal tukajšnjemu listu »Zora« načelno izjavo, v kateri beremo sledeče: »Ko je Bolgarija to pogodbo podpisala in jo predložila parlamentu v odobritev, se je slisala ostra, odklonilna kritika. Danes so se mnenja spremenila, ker vsakdo uvideva, kakšne važnosti so bile ugodnosti, ki jih pogodba nudi našim bednim emigrantom iz Makedonije. Zato mora danes Bolgarija tudi napeti vse sile, da bi ta pogodba ostala in se tudi pravilo izjavila. Prva pogodba o izmenjavanju izseljenec je bila podpisana 27. novembra 1919 in predvideva, da ima vsak emigrant pravico do popolne odškodnine za svoje lastnine, ki jo je zapustil v Grčiji. Izvrševati se je začela pogodba 9. avgusta 1920, ko je bila ustanovljena mešana grško-bolgarska komisija, ki je imela nalogo, da vprašanje emigrantskih posestev obojestransko likvidira. Ta

komisija je svojo nalogo izvršila. Odprto je ostalo samo še vprašanje, kaj naj se naredi z nepremičninami, ki so bile last bolgarskih zadrug. Za enkrat sta obe vladi, vsaka na svojem ozemlju, prevzeli upravo teh bivših zadrugnih posestev. Na veliko začudenje bolgarske vlade pa je naenkrat grška vlada izjavila, da je sicer porazdelila vsa emigrantska posestva, toda da ne more izplačati bivšim lastnikom polno protivrednost. Ravnatelj grške državne banke Makasos, je nato predložil nov načrt, na podlagi katerega se naj emigrant odškodnuje na ta način, da v vsakem slučaju ona država, v katero se je iselil, plača 90 odstotkov odškodnine, ona država pa, v kateri je zemljišče ostalo, samo 10 odstotkov. Bolgarija se je temu dolgo časa protivila, nazadnje pa je pristala na te težke pogoje. Emigrantom so se izdali državni papirji, ki so se obrestovali po 6 odstotkov. Toda sedaj so ti papirji izgubili na vrednosti, tako, da so emigranti bili zopet oškodovani. Bolgarska vlada je energično protestirala in je zahtevala, da se vprašanje kmalu spravi z dnevnega reda, ker sicer bodo emigranti izgubili še to, kar imajo.

Ker le ni bilo mogoče priti do sporazuma, je Zveza narodov, katero sta obe stranki poklicale na pomoč, izdelala zopet nov načrt, ki sta ga dne 9. decembra 1927 podpisala Kafandaris in Mollov. Ta zadnja pogodba predvideva izplačevanje odškodnine potem obilgacij, ki se naj tekem 30. let amortizirajo. Zveza narodov je prevzela moralno garancijo, da bo grška vlada svoje obveznosti izvršila in obilgacije v najkrajšem času v neki svcarski banki naložila.

Grška delegacija je na pariški reparacijski

konferenci 1929 delala veliksanske težave proti tej pogodbi in skušala spraviti v zvezo obveznosti omenjene pogodbe z vzhodnimi reparacijami. Danes si prizadeva Grčija uveljaviti isto načelo. To je krivično, ker grški dolg bolgarskim emigrantom je zasebnopravna značaja in nima nič opraviti z državnimi dolgi iz naslova reparacij. Grška vlada se je polastila lastnine bolgarskih emigrantov in mirno z njo razpolaga, ne da bi sploh mislila kdaj izplačati odškodnino. Neverjetno se sliši, da bi Bolgarija sedaj morala sama plačevati vrednost zemlje, ki je postala last grške države.

Mollov je končal svoje izjave z opazko, da se mora bolgarska vlada odločno braniti proti temu najnovejšemu atentatu na pravice bolgarskih beguncy. Begunci se nahajajo sedaj pod varstvom Zveze narodov, zato pričakuje, da bo tista Zveza narodov, ki je ustanovljena, da ščiti slaboga, storila vse potrebno, da se bo spor odstranil in da begunci sami ne bodo trpeli nobene škode.

Malinov proti Makedoncem

Sofija, 12. avgusta. AA. Bolgarska agencija poroča: Vprašanje o arelacijah gotovih »Makedoncyc, je predsednik Malinov izjavil, da te aretacije predstavljajo izraz vladine volje, da vsogar postavi na pripadajočo mesto ter da se nikomur ne dopusti, da ruši mir v državi in spravlja Bolgarijo v neugoden položaj. »Jaz patriotizem in patriotijo spoštujem, toda vsi oni imajo predvsem dolžnost, da spoštujejo zakone države in da se navadijo na vladno politiko, ne pa da jo onemogočijo, je dejal na koncu Malinov.

Novo meso

Zaključek otvoritvenih svečanosti novo-meskega Presvetnega doma je bil v soboto zvečer. Prst, društvo in pevsko društvo »Gorjanci« sta priredila dr. Pregljeve »Kamnostelske romarje« v režiji prof. dr. Jos. Potokarja. Pri igri je nastopil pevski zbor »Gorjanci« kot romarji — poječ. Igra je izpadla jako lepo in v veliko zadovoljstvo občinstva, ki je veliko dvorano zopet napolnilo do zadnjega kliča. Režiserju kakor tudi igralcem je le čestitati.

Kronika nesreč. S stola je padel in zlomil reko sluga na okrožnem glavarstvu v Crnovlju. 52 letni Hribar Jernej. — S kamenjem po glavi je dobil 21 letni reducirani rudar Anton Majcen iz Brunc vasi pri Trzišću. Ko se je z dvema drugima fantoma vračal domov, so se nekaj sporekli in ena dva sta ga nabukala s kamenjem po glavi. — S konja je padel 18 letni dijak Anton Vidmar iz Gumberka pri Brusnicah. Fant je zajahal domačega konja ter ga je gnal napajati. Konj, katerega so hudo pikale muhe in obadi, je pričel vsled pikov dirjati, tako da ga mladi osmošolec ni mogel več obdržati. Pa tudi sam se ni mogel več obdržati na konju. Padel je na tla in si zlomil levo roko. — Z nožem po glavi je oklaj neki K. Anton 51 letnega posestnika Alojzija Beleta iz Loga, občina Orehovica. Zakaj ga je, Bele še sam ne ve. — Odličajci vagonov so združili kazalce leve roke železničarju Francu Marenčiču, stanujočemu v Dolgi ulici v Novem mestu, ko je pri premiku vaju odpenjal vagon. — V Bučni vasi pri Novem mestu po je 9 letnega pos. sinčka Tončka Jakliča vrgel konj, katerega je jezdil, raz sebe ter mu močno poškodoval levo roko. — Vsi navedeni se zdravijo v kandijski bolnišnici.

Nizozemska bojna moč

Haag, 12. avg. AA. Holandska vlada je poslala večerj tajništvo Društva narodov podatke o vojskiskih silah Holandske. Iz teh podatkov se vidi, da je imela Holandska leta 1930 16.293 vojakov in častnikov. V kolonijah je bilo 38.669 vojakov in častnikov. Holandska vojna mornarica je štel leta 1930 8630 mornarjev in častnikov.

Pred vstajo v Maroku

V Maroku se je pojavil sloviti polkovnik Lawrence

Pariz, 12. avg. »Action Française« prinosa senzacionalno vest, da se je v Maroku pojavil znani angleški polkovnik Lawrence, ki da je v službi angleškega tajnega diplomatsko-policijskega urada. Lawrence je najboljši poznavalec muslimanskega sveta in kadar se pojavi, je pričakovati vstaje ali kaj podobnega v korist Anglije.

Lawrence, piše nadalje imenovani list, se je izkazal na maroškem »rifu«, to je na obali gorate pokrajine, ki ni še podvržena tujcem. Tu je stopil

takoj v zvezo s plemenskimi poglavarji, da zaustavi splošno vstajo Maroka proti Franciji in Španiji. Obnemem se na rifu, kjer je španska finančnokontrolna služba zadnje čase zelo popustila, izkure orožje v velikih množinah.

Položaj je tako resen, da je francoski generalni rezident v Maroku, Saint, odpotoval v Pariz, da se z vlado posvetuje o uredbah, ki so potrebne, da se namere maroških plemenskih poglavarjev v krali zadušijo.

Še enkrat Ukrajina

Varsava, 10. avg. ne. Iz političnih krogov se doznavlja, da se nahajata dva angleška poslanca Barr in Davies na študijskem potovanju v Galiciji s namenom, da na licu mesta preučujata položaj ukrajinske narodne manjšine in si osebno zabeležita vse pritožbe Ukrajincev proti poljski vladi. V zvezi s tem bi radi nemški listi razširili vtis, kakor da je poljska vlada s tem obiskom zelo nezadovoljna, pred vsem pa radi tega, ker sta angleška poslanca izročila voditelju Ukrajincev celo letno besedilo debata, ki se je vršila v angleškem parlamentu ravno z ozirom na ukrajinsko narodno manjšino. Ukrajinsko časopisje da lahko sedaj pričakuje vse podrobnosti te debata. Priказovanje nemških listov je netočno, ker se poljska vlada satao resno prizadeva, da bi to vprašanje razčistila in je že pred tedni začela direktna pogajanja

z voditelji Ukrajincev, ki potekajo kljub velikim težavam še desti ugodno. Na drugi strani pa se mora ugotoviti, da poljski vladi ni nič na tem ležeče, če inozemski parlamentarci potujejo po deželi, ker so to privatne osebe in njihove izjave nimajo nobenega pomena. Res je, da se je poslanec Davies izrazil, da, dokler bo Anglija članica Zveze narodov, narodne manjšine ne bodo nikdar prepučene na nemilost večinskemu narodu. Res je tudi, da so nekateri sovinstinski poljski listi proti temu potovanju sovinstirali, češ da ni nič drugega, kakor nepotrebno hujskauje Ukrajincev proti Poljski, toda uradni listi se s stvarjo prav nič ne bavijo, ker zastopajo mnenje, da je vlada sama priznala krivice, ki jih je prizadejala Ukrajini, ko se je začela z Ukrajinci pogajati. Od tega trenutka naprej nima nicesar več prikrivati.

Madjarska omrtvela radi omejitve denarnega poslovanja

Budimpešta, 12. avg. ž. Dva tedna, odkar so bile poostrene odredbe glede denarnega poslovanja v bankah in odkar so nehale poslovati borze, je zastalo v Madjarski vse trgovsko življenje. Nekateri krogi menijo, da je do tega obupnega položaja prišlo vsled slabe madjarske zunanje politike, ki se je opirala vedno le na čut vodečih krogov in ne na gospodarske interese celote. V zadnjih dneh je nastala panika ne le v Budimpešti sami, temveč tudi med kmečkim narodom, ki kaže splošno nezaupanje proti lastnemu denarju. Tako meščani,

kakor tudi kmetje skrivajo srebrn denar. To povzročta velike težkocve in trgovskem življenju in denarnem prometu in je vlada zagrozila z najstrožjimi kaznimi onim, ki bi skrivali denar. Radi abnormalnih razmer so poskočile cene vsem življenjskim potrebam. Vsak se trudi, da kupi zlato in drago kamenje, ker se boji, da ne zgubi denarja. Trgovinski minister je danes izjavil častnikom, da bo za vsako ceno preprečil zviševanje cen. Gospodarstveniki energično zahtevajo, da se otvorijo takoj vse borze in banke.

Kmetijske razstave

Belgrad, 12. avg. AA. V proračun kmetijske zakladnice kmetijskega ministrstva se bodo vnesla tudi sredstva za podpiranje kmetijskih razstav, in sicer poljedeljskih, sočivnatih in sadjarskih ter vinogradniških razstav, kakor tudi za podeljevanje nagrad najboljšim razstavljalcem. Zato je kmetijski minister sklenil, da se v teku leta 1931 prirede kmetijske razstave poljedeljskih, sočivnatih in vinogradniških ter sadnih pridelkov, na katerih se bodo podeljevale tudi nagrade. V dravski banovini se prirede te razstave v Kranju, Krikem, Celju. V vseh teh krajih dobe odbori za prireditelj razstave podporo preko pristojne banske uprave in sicer za vsako razstavo po 15.000 Din, ki se bodo smeli porabiti izključno samo za nabavo orodja, semenja in okvirjev za diplome, ki se bodo podelile za nagrado tistim razstavljalcem, ki jih bo predlagal razsodiščni odbor.

Prirediteljski odbor bo v sporazumu in preko banske uprave poslal kmetijskemu ministrstvu seznam orodja in drugih potrebčin, ki si jih bo nabavil v višini vsote 15.000 Din.

Velika iznajdba

Newyork, 12. avg. tg. Rektor Duquesnovega vsencilišča v Pittsburgu, profesor matematike Callahan objavlja, da je po dolgem študiju našel rešitev trdelnosti geometričnega kota, ki ga 2500 let niso rešili, to je znani problem Evklidove geometrije. Callahan, ki uživa v Združenih državah dober glas kot učenjak in raziskovalec, vidi v tej trdelnosti dvak tudi za Evklidovo geometrijo in matematiko, kakor n. pr. za Einsteinovo teorijo o relativnosti. Trdelnost kota s šestilom in črtami se je smatrala ravno tako za nemogočo kakor kvadratura kroga. Newyorskova vest je sprejeti zaenkrat s precejšnjo rezervno.

Drobne vesti

Budimpešta, 12. avg. ž. Madjarska brzojavna agencija poroča, da je bila večerj v Sinaji podpisana madjarsko-romunska trgovinska pogodba.

Bukarest, 12. avg. ž. Polom Berkovitzve banke je izval v Bukarešti veliko paniko. Vlagatelji so blokirali banko in zahtevali izplačilo vlog.

Belgrad, 12. avg. AA. Finančno ministrstvo je prejelo 700 Din od angleškega poslanstva, ki jih je izročil neki državljani Velike Britanije, češ, da to vsoto dolguje naši državni blaginji.

Belgrad, 12. avg. AA. Mestni odbor Jadranske straže v Belgradu priredi za svoje člane in prijatelje Jadranske straže iz vse države velik manifestacijski in prijateljski obisk francoski pomorski ligi (Ligue Maritime) v Parizu.

Sombor, 12. avg. AA. Ustanovljen je okrožni urad za zavarovanje delavcev v Somboru.

Budimpešta, 12. avg. ž. Na današnji seji ministrskega sveta je predložil minister Bud zakonski osnutek o kartelih, s katerimi se hoče preprečiti podražitev živil.

Belgrad, 11. avg. ž. Poljedelsko ministrstvo je odročilo posebno komisijo, ki bo izdelala načrt za zgraditev skladišč in napredek živinskega trga v vseh centrih, kjer je živinoreja razvita. Za ta dela so odredeni potrebni krediti.

Belgrad, 11. avg. ž. V tekočem letu bo odprtih deset novih strokovnih šol po vsej državi, zlasti v centrih. Z vsa naglico se vrše pripravljajna dela, da se bo otvoritev teh šol lahko izvršila ob pravem času.

Belgrad, 11. avg. ž. Od 15. avgusta dalje bo vršila posebna strokovna komisija pregled konoplja na tovarnih postajah.

Belgrad, 11. avg. ž. Ministrstvo za gozdove in rudnike bo izdelalo pravilnik o bratovskih skladiščih, ker zakonodni zakon še ni izdelan.

Večno nemirna Indija

Bombay, 12. avgusta. Gandi, ki je bil od indskega nacionalističnega kongresa pooblaščen, da se poda v London na konferenco za bodočo federalno ureditev Indije, sedaj zopet okleva.

Vzrok temu to pot ni Anglija, ampak muslimanski problem. Indski kongres namreč ni sprejel zahtev muslimanske narodne manjšine, ki zahteva še pred konferenco v Londonu priznanje muslimanske narodne avtonomije in avtonomnih muslimanskih zakonodajnih zastopstev, ter se je na vse mogoče načine in z vsemi mogočimi izgovori izogibal sporazumu z muslimani.

Zaradi tega je kongres muslimanov, ki je te

dni zboroval v Alehabadu, sklenil, da se muslimani ne bodo udeležili konference okrogle mize v Londonu, dokler ne bodo zahteve muslimanov po narodni avtonomiji že prej v načelu sprejete. Muslimani polagajo vse svoje upanje v angleško vlado, ki ima dolžnost, da Indce prisili k sporazumu z muslimani.

Zaradi tega je Gandi izjavil, da mu vest ne dopušča, da bi se podal v London, preden se z muslimani ne spravi. Muslimani pa imajo v Gandija jako malo zaupanja ter mu očitalo, da se s pobožnimi frazami skuša izogniti zadovoljivji upravičeni nacionalnih zahtev muslimanov.

„Vzhodno“ vprašanje

Nekaj podrobnosti o poljskem koridorju

(Od posebne strani.)

Pod tem imenom se mora danes razumeti še vedno trajajoči spor med Poljsko in Nemčijo glede meje, katero je potegnil versajski mir. Nemška publicistika utemeljuje svoje zahteve po reviziji mirovni pogodbi ravno z razlogom, da so te meje krivične in da je »poljski koridor« žid, ki deli vzhodno Prusijo od ostale nemške zemlje. Ta razlog za revizijo je mnogo močnejši, tako pravijo Nemci, kakor pa dejstvo, da na koridorju ali pravilno rečeno v poljskem pomorju prebiva 85% poljskega prebivalstva. Kako se torej predstavlja objektivnemu opazovalcu problem razcepitve vzhodne Prusije od ostale nemške države?

Promet med vzhodno Prusijo in med Nemčijo je bil urejen v poljsko-nemški konvenciji podpisani v Parizu 21. marca 1921. Ta pogodba predvideva tri vrste tranzitnega prometa: železniški, cestni in ostali. Brez konvencije je Poljska pristala tudi na svobodno značni promet. Osebni promet preko poljskega koridorja se razvija v dveh oblikah: 1. takoiimenovani privilegirani tranzit, v katerem potnik potuje brez kakšne kontrole od strani poljskih oblasti, ker sploh iz vlakla ne izstopi. 2. Običajni tranzit, katerega se poslužujejo potniki, ki imajo običajno tranzitni vizum. Vzhodna Prusija je zvezana z ostalimi deli nemške države z 8 železniškimi progami, od katerih trenutno tri niso izkoriščane. Razlog za neizkoriščanje teh treh prog je ta, ker bi ostalih pet zadostovalo še za 4krat močnejši promet preko koridorja. Dnevno vozi preko koridorja 24 vlakov, 12 tja in 12 nazaj. 2 vlakla sta rezervirana izključno za nemške državljane, med tem ko se ostalih lahko poslužujejo tudi domačini, ki prebivajo v koridorju. Nemški potniki niso podvrženi v dveh za nje rezerviranih vlakih nobenim formalnostim, niti kar se tiče potnih listov, niti v pogledu carinskih predpisov in imajo dnevno na razpolago 4.246 prostorov. Da je predvidena količina 12 vlakov popolnoma zadostna, je razvidno že iz tega, da je povprečno zasedenih vsak dan samo 29,6% razpoložljivih prostorov. Pripomniti pa je treba, da se je Poljska obvezala v pariški konvenciji vzdržavati samo eno železniško prog, katere izkazujejo vsaj 60 odstotno frekvencijo. Iz tega se torej jasno vidi, da so vse nemške pritožbe glede težav, s katerimi se mora boriti nemški tranzit, popolnoma izmišljene.

Isto velja tudi za blagovni promet, kar dokazuje statistika, ki ugotavlja, da je 1924. leta blagovni promet predstavljal 581 vagonov in da se je ta 1929 dvignil na 948 vagonov dnevno, torej za 62 odstotkov.

Transporte nemškega vojaštva in bojnega materiala med vzhodno Prusijo in nemško državo izvršuje Poljska s pomočjo posebnih vlakov, ki so vedno na razpolago nemškimi oblastem. Razen tega prevažajo poljske železnice vsako število nemških vojakov v vzhodno Prusijo ali obratno in sicer na vsako zahtevano nemške vlade. Poročni promet se mora vršiti svobodno ureko poljskega ozemlja. Poštni

transporti se izvršujejo ali v nemških vagonih, ali pa preko poljske pošte obnemem z poljskimi pošiljkami. V koridorju ali pravilno v poljskem pomorju se nahaja cela mreža telegrafskih in telefonskih žic, ki služijo izključno prometu med vzhodno Prusijo in Reichom. Nemška vlada je sama opetovano izrazila svoje priznanje, da Poljska točno izvršuje dolžnosti pariške konvencije in da je prostovoljno prevzela naloge, katere ji niti ne nalaga člen 89 versajskega mira, ko je izjavila v Ženevi, »da je treba priznati, da Poljaki izpolnjujejo vse želje glede vojaških transportov celo nad pogodbenim količnikom, ki dovoljuje Nemcem samo tedenske transporte od 1400 vojakov in 8 ton vojnega materiala.« (Reichstagdrucksache št. 2190.) Enake izjave so bile dane tudi od železniške direkcije v Königsbergu.

Ali so sedaj nastopile prilike, ki upravičujejo pritožbe, ki so v popolnem nesoglasju z zgoraj navedenimi izjavami? Najboljši odgovor na to vprašanje je dejstvo, da je od časa, ko se je konvencija sklenila 1921, pa do danes posebnemu nalašč v to ustanovljenemu razsodišču bilo predloženih le dvojce pritožb. Prva z ozirom na starogrško železniško nesrečo, druga pa glede malega nesporazuma na obmejnem kolodvoru. V 9 letih dve pritožbi nista mnogo.

Da izpopolnimo podano sliko, moramo še ugotoviti, kakšen je položaj glede avtomobilnega prometa. Avtomobili in motocikli prehajajo preko poljskega pomorja brez vsake formalnosti, brez taks in brez carinskih plačil. Zahteva se samo vizum. V tem pogledu bo zelo zanimiva sledeča zgodba, ki lepo ilustrira položaj v Pomorju. Poljske oblasti so namreč odredile, da ostanejo meje odprte za promet do polnoči in sicer na vse obmejnih postajah. Nemške oblasti so to naredbo sprejele z velikim zadoščanjem ter so tudi od svoje strani predlagale osrednji vladi isti rok in iste postaje. Nemška osrednja vlada pa je proti vsakemu pričakovanju odklonila predlog, da naj ostane meja odprta do polnoči. Tako so morali nemški turisti, ki so se slučajno nahajali na poti iz Königsberga v Berlin in ki so prišli dve minuti po 7. uri, ko se meja zapira, čakati celo noč, da je bil prehod dovoljen. Med tem pa so lahko zabavljali čez nevdržljivo vzhodne meje, nesmiselnost poljskega koridorja in čez fatalne posledice versajskega miru! Izgleda, da je nemški uradni politiki bilo mnogo na tem ležeče, da izzove takšno razpoloženje.

Zagrebska vremenska napoved: Spremenljivo, temperatura se bo neznatno zvišala. Slabi izgledi za dež.

Zobozdravnik

dr. Srečko Puher

Gregorčičeva ulica 52
ne ordinira do 12. septembra t. l.